

HELSINKI

vestnik

Letnik XXX.

Celovec, petek, 8. avgust 1975

Štev. 32 [1722]

Manjšinsko vprašanje po konferenci v Helsinkih

Manjšinsko vprašanje je bilo že lansko leto večkrat predmet mednarodne pozornosti in mednarodnega obravnavanja.

Po mednarodnem manjšinskem seminarju OZN v Ohridu je bila velika konferenca narodnih manjšin v Trstu, nakar so sledili še kongresi mednarodnih manjšinskih združenj FUENS in AIDLCM, končno pa so bila splošna ali posamezna konkretna manjšinska vprašanja — med njimi tudi naša — še predmet na zasledanjih raznih ustanov OZN.

Na vseh teh forumih je vendar šlo za razpravljanje na ravni znanstvenikov in strokovnjakov, v kolikor gotove ustanove sploh ne predstavljajo zgolj privatna mednarodna združenja brez formalnopravnega priznanja s strani uradnih mednarodnih ustanov, kot sta OZN in Evropski svet ali tudi samo s strani posameznih držav.

Ne da bi hoteli s tem omalovaževati pomena dela in prizadevanj teh forumov na manjšinskem področju, je prav zaradi navedenih vzrokov veljavna na teh forumih sprejetih načel in smernic vendar le omejena in skromna.

V Helsinkih pa so podpisali zaključni akt Evropske konference o varnosti in sodelovanju predstavnikov držav in to najodgovornejši, kar daje deklaraciji, sprejeti na tako visoki ravni, čeprav ne pomeni direktne obveznosti, izredno moralno-politično veljavo, ki se je države-podpisnice tega dokumenta ne morejo kar meni nič tebi nič izogniti.

Zato koroški Slovenci iskreno pozdravljamo, da predvsem na pobudo države matičnega naroda ta zaključni akt vsebuje v sedmem členu tudi problem narodnih manjšin, in to v evropskem dokumentu brez dvoma v smislu klasičnega pojmovanja, kakršno se je izoblikovalo na evropskem kontinentu, v razliko obravnavanja tega problema v raznih forumih OZN v širokem svetovnem obsegu.

Za nas koroške Slovence pa ima ta dokument še prav poseben pomen in posebno veljavo, ker je predsednik SFRJ Josip Broz Tito v svojem govoru kot predstavnik Jugoslavije na konferenci izrecno opozoril, da čaka še vrsta za kolektivno varnost najtežavnejših in najpomembnejših problemov na nadaljnje reševanje, med njimi tudi „položaj nacionalnih manjšin“.

To je omenil maršal Tito neposredno po tem, ko je najprej poudaril, da je „Jugoslavija v prizadevanju, da bi razvijala dobro sosedsko sodelovanje, že doslej spoštovala načelo nedotakljivosti meja z vsemi svojimi sosedi“ in slovesno izjavil, „da Jugoslavija gleda na to načelo kot nekaj, kar je obvezno za njo in za vse njene sosede v razmerju do obstoječih meja, določenih bodisi z mirovnimi sporazumi ali drugimi veljavnimi mednarodnimi instrumenti, ki jih je podpisala vlada Jugoslavije z vladami posameznih sosed ali pa skupaj z vladami nekaterih drugih držav.“

V tej luči je treba gledati tudi razgovor med predsednikom SFRJ maršalom Titom in zveznim kanclerjem naše republike dr. Kreiskim. Gre za razgovor o odprtem vprašanju, ki je nad vse „pomembno“, ki ga je treba rešiti v „duhu načel, vsebovanih v tej deklaraciji“, ki jih bodo države-udeležence „enako in brez pridržkov izpolnjevale, s tem, da si je vsakega posebej tolmačiti ob upoštevanju drugih“.

Koroški Slovenci stojimo neposredno pred nadaljevanjem razgovorov z vlado in to o konkretnem reševanju posameznih področij, ki smo jih kot odprta ali nezadovoljivo

Konferenca v Helsinkih končana

Konec minulega tedna se je v Helsinkih slovesno končala največja konferenca evropskih državnikov v tem stoletju. Na Evropski konferenci za varnost in sodelovanje so poleg ogromne večine evropskih državnikov sodelovali tudi zastopniki ZDA in Kanade.

Zelo močno obiskana konferenca v Helsinkih izraža težnjo malih držav po varnosti in miru ter upravičeno željo vseh držav sveta do samostojnega razvoja, neodvisno od vmešavanja obeh velesil. Prav zato je tudi povsem upravičeno nezaupanje državnikov malih držav, ki so ga le-ti izrazili napram lepim besedam velesil in ki so poudarili, da ne besede, marveč dejanja bodo šele pokazala, ali je bila ta konferenca dejansko korak naprej k miru in varnosti v svetu. V tem okviru je vsekakor zanimivo dejstvo, da že dolgo stagnirajo pogovori velesil na Dunaju o razorožitvi in tam ni videti nobenega napredka. Tudi ni nobena od velesil hotela nič slišati o odpravi vojaških blokov NATO in Varšavskega pakta, ki jo majhne države vedno spet zahtevajo, ker se od teh upravičeno čutijo ogrožene.

Ameriški predsednik Ford v Jugoslaviji

Preden se je vrnil prezident Gerald Ford iz Helsinkov v Ameriko, je že obiskal ljudski republiko Romunijo in Jugoslavijo. Ford je preteklo nedeljo prispel v Beograd, kjer so ga sprejeli najuglednejši zastopniki jugoslovanske vlade s predsednikom Titom na čelu. Ford se je mudil dva dni v Jugoslaviji in imel številne pogovore z jugoslovanskim predsednikom Titom. Govorila sta o medsebojnih odnosih kot tudi o mednarodnem položaju, zlasti o situaciji na Bližnjem vzhodu. Ugotovila sta, da so odnosi med ZDA in SFRJ Jugoslavijo dobri in da se tudi gospodarsko sodelovanje izboljšuje. Edina senca, ki kali odnose med obema državama je delovanje raznih antikomunističnih in antijugoslovanskih emigrantskih skupin v ZDA. Gerald Ford je še posebno poudaril pomembno vlogo, ki jo igra Jugoslavija v svetu neuvrženih držav. Predsednik Ford se je pretekli torek vrnil v Washington.

rešena ponovno navedli v zadnji Spomenici. Tu bo prva priložnost, ko bo naša država lahko dokazala, v koliko gleda v tem dokumentu konference dejansko, kakor je dejal zvezni kancler dr. Kreisky v svojem govoru v Helsinkih, „dobro napotilo za prihodnje ravnanje držav“ in ali bo v korist popuščanja napetosti na tem kontinentu prispevala svoje za pričetek „novega, bolj plodovitega raz-

Razen govorov na konferenci sami pa so bili izredno pomembni tudi takojimenovani „pogovori ob robu“, ki so jih vodili številni politiki. Tako sta se dvakrat srečala ameriški predsednik Ford in generalni sekretar KPSZ Leonid Brežnjev. Slednji je vodil tudi daljši razgovor z maršalom Titom. Zlasti za nas pa je bil pomemben pogovor avstrijskega kanclerja Kreiskega z jugoslovanskim predsednikom Josipom Brozom - Titom (o tem glej posebni članek).

Na konferenci je prišel do besede tudi avstrijski kancler Kreisky, ki je med drugim izjavil, da je helsinška konferenca v bistvu le dosedanjí višek pomiritve na svetu in mirne koeksistence, ki se je pravzaprav začela že s podpisom avstrijske državne pogodbe (da je neuresničevanje njenih določil vir slabih odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo, tega avstrijski kancler seveda ni povedal).

Posebno pozorno pa so sledili člani konference v Helsinkih besedam predsednika SFRJ Jugoslavije maršala Tita, katerega so na Finskem sprejeli še posebno prisrčno; med drugim je predsednik SFRJ in ZKJ maršal Tito dobesedno izjavil: „V zgodovini Evrope je to velik trenutek, ki vzbuja upanje na boljše jutrišnji dan in srečnejše življenje naših in prihodnjih rodov. Da bi popolneje ocenili daljnosežnost tega trenutka, moramo obuditi tudi spomin na tisto, kar je v preteklosti povzročalo toliko gorja ne samo narodom te celine, temveč tudi drugim delom sveta. Iz Evrope je prišel kolonializem, ki še danes ni popolnoma likvidiran. Tu je na žalost tudi nastal fašizem — ta najbolj mračna ideologija, ki jo pozna svet. V Evropi sta se začeli tudi dve katastrofalni vojni. Evropa je prva postala prizorišče hladne vojne, blokovskih in drugih delitev in konfrontacij. Zaradi vsega tega velikih pridobitev civilizacije in kulture, ki so na tleh Evrope nastajale stoletja, ni bilo mogoče bolje in popolneje izkoristiti za blagor vsega človeštva.“

Živimo v času, ko se narodi vse odločneje bojijo za svobodo in neodvisnost, za mir in enako varnost vseh, za enakopravno in vsestransko sodelovanje, za gospodarski in družbeni napredek. Obdobje kolonializma, imperializma in raznih oblik političnega in gospodarskega zatiranja narodov se pred našimi očmi bliža svojemu koncu.

dobja“ do naslednjega sestanka 1977 s tem, da bo med prvimi „storila, kar je nujno“.

Rešitev problema naše narodne skupnosti je brez dvoma „nujna“; saj je bil predmet razgovora tudi v Helsinkih, o katerem je Kreisky dejal, da „Tito zelo jasno vidi medsebojna razmerja — Avstrija pa ima obveznosti, ki jih mora izpolniti“.

-ci

V Helsinkih sta se sestala Kreisky in Tito

Kot znano sta se v Helsinkih sestala tudi predsednik Socialistične federativne republike Jugoslavije Josip Broz - Tito in avstrijski zvezni kancler dr. Bruno Kreisky. O vsebini pogovorov ni bilo nič konkretnega razglašeno. Tito je po pogovorih s Kreiskim za avstrijsko televizijo izjavil, da so se odnosi med Jugoslavijo in Avstrijo v zadnjem času nekoliko poboljšali, da bi pa lahko bili še boljši.

Dr. Kreisky pa je v pogovoru z novinarji dejal, da predsednik Tito dobro pozna problematiko manjšinskega vprašanja v Avstriji in „da se odnosi med Avstrijo in Jugoslavijo zdaj tako razvijajo, kakor se spodobi za državi sosedi.“

Glede manjšinskega vprašanja, ki kali odnose med Jugoslavijo in Avstrijo pa je zvezni kancler Kreisky izjavil, da se mu zdi, da je Jugoslavija slej ko prej zelo pod vplivom manjšine.

To pa z drugimi besedami pomeni, da Jugoslavija odločno podpira težnjo svojih narodnih manjšin v Avstriji, kar je v soglasju z njeno manjšinsko politiko znotraj države — saj ima ta vprašanja vzorno rešena — ter njeno dosledno politiko o mirnem sožitju med narodi v svetu.

Noben narod ni več pripravljen sprijazniti se s podrejenostjo in zatiranjem. Nato je maršal Tito spregovoril o oboroževalni tekmi velesil in izjavil: „Ko se Jugoslavija kot neuvrščena država zavzema za odpravo blokov in zaprtih integracij, dela to z namenom, da bi odpravili vse, kar ločuje države in narode in zožuje njihovo sodelovanje in zato, ker smo trdno prepričani, da je to bistven pogoj trajne varnosti in miru v Evropi in na svetu.“ Nato se je predsednik Tito dotaknil vprašanja varnosti meja po Evropi in nedvoumno seznanil svet z načeli Jugoslavije, ko je rekel: „Jugoslavija je v prizadevanju, da bi razvijala dobrososedske odnose, že doslej dosledno spoštovala načela nedotakljivosti meja z vsemi svojimi sosedi. Zdej ko ta konferenca sprejema nedotakljivost meja za eno temeljnih načel evropske varnosti in sodelovanja, želim tukaj slovesno izjaviti, da moja država gleda na to načelo kot nekaj, kar je obvezno zanje in za vse njene

sosede v razmerju do obstoječih meja, določenih bodisi z mirovnimi pogodbami, ali drugimi veljavnimi mednarodnopravnimi instrumenti, ki jih je podpisala vlada Jugoslavije z vladami posameznih sosed ali pa skupaj z vladami nekaterih drugih držav.“ Maršal Tito pa je tudi izrazil svojo skepsu, ko je ugotovil: „Naj smo še tako zadovoljni, da je prišlo do te konference in da smo dosegli sporazum o njenih dokumentih, pa nismo hkrati nič manj vznemirjeni zaradi dejstva, da tej konferenci ni posebno uspelo sprožiti nadaljnega reševanja vrste problemov, ki so pravzaprav najtežavnejši in najpomembnejši za kolektivno varnost Evrope. Tukaj mislim na stanje na področju oborožitve in na odnose med blokoma, na vmešavanje v notranje zadeve drugih držav, kakor tudi na gospodarsko razcepljenost, zamenjanje koristi manj razvitih držav Evrope in sveta in druga vprašanja, v številni položaj nacionalnih manjšin.“

Provokacija južnotirolskega politika

Še ni minul niti teden od podpisa helsinških sporazumov konference o varnosti in sodelovanju v Evropi, ko je mandatar južnotirolske ljudske stranke Brugger podal v avstrijski televiziji izjavo, ki stoji v neposrednem nasprotju k evropski varnosti. Dr. Brugger se je tako zbal ogromnih uspehov italijanskih komunistov pri zadnjih volitvah, da je izjavil, da bi bilo najboljšje, da bi se Južna Tirolska v primeru zmage KPI pri prihodnjih državnozborskih volitvah, priključila k Avstriji. Dostavil je, da bi moral postati Južni Tirol v takšnem primeru samostojna zvezna dežela v Avstriji.

Koroški Slovenci nismo nemški manjšini v Italiji nikoli zavidali njihovega dobrega položaja, nasprotno: ob vsakem koraku, ki so ga napravili Nemci v Italiji za doseg svojih pravic smo z njimi simpatizirali, saj smo si pričakovali, da bo Avstrija isto stališče, kot ga postavlja za svojo manjšino v Italiji, upoštevala tudi pri upravičenih zahtevah koroških Slovencev. Ne vemo, zakaj se dr. Brugger tako boji komunistov, da bi zbežal najraje kar „nazaj v domovino“ („heim ins Reich“). Vsekakor pa smo se čudili, da avstrijska televizija takšno poročilo s takšno simpatijo podaja, saj je bil to direkten napad na varnost evropskih meja.

Koroškim Slovincem pa gotovi elementi že ob priznavanju k svojemu matičnemu narodu podtikavajo izdajstvo domovine. Pri tem je koroški tisk posebno vester. Tu se postavlja vprašanje, kaj bo zapisal v danem primeru, ko politični funkcionar južnih Tirolcev v avstrijski televiziji zahteva priključitev dela Italije k Avstriji?

Zgoraj omenjeno izjavo senatorja Bruggerja podpira tudi tirolski deželni glavar Wallnöfer, ki je predvčerajšnjem v televiziji povedal, da je o tem že sam razmišljal, da pa je Brugger njegove misli sedaj glasno izpovedal.

„EVROPSKA LISTINA“ IZ HELSINKOV:

Načela za evropsko sožitje

Zaključni dokument evropske konference o varnosti in sodelovanju

V Helsinkih so prejšnji teden najvišji predstavniki 33 evropskih držav ter ZDA in Kanade svečano podpisali zaključni dokument evropske konference o varnosti in sodelovanju. Ta dokument, ki obsega okoli sto strani, so soglasno sprejeli po skoraj dveletnih pogajanjih v Ženevi. Med pogajanja je imela vsaka država po načelu „konsenza“ pravico preprečiti sprejetje tega dokumenta. Zato prav soglasje, s katerim so ga sprejeli, daje dokumentu — čeprav ne bo imel veljavnosti pravne norme — izredno moralno-politično veljavo.

Zaključni dokument je razdeljen na pet poglavij. Prvo poglavje obravnava vprašanja, ki so povezana z varnostjo v Evropi; drugo poglavje ureja sodelovanje na področju gospodarstva, znanosti in tehnologije ter človekovega okolja; tretje poglavje obsega problem varnosti in sodelovanja v Sredozemlju; četrto poglavje vsebuje načela sodelovanja na humanitarnem in drugih področjih; v petem poglavju pa je govora o kontinuiteti evropske konference o varnosti in sodelovanju.

● Gospodarsko, znanstveno-tehnično sodelovanje in varstvo ter razvoj človekovega okolja

Ta del obravnava različne oblike sodelovanja na gospodarskem in drugih področjih. Poudarjena je želja držav-udeleženk, da bi sodelovale pri industrijskih projektih, ki imajo skupni pomen, in da bi postopoma odpravljale ovire in trgovini. Po za- slugi manjših držav so to problema- tiko obravnavali v širšem svetovnem okviru in že uvod govori o interesih držav v razvoju po vsem svetu ter potrjuje pripravljenost, sodelovati pri uresničevanju ciljev, zastavljenih v ustreznih dokumentih OZN.

V tem delu zaključnega dokumenta je omembe vredno, da države-udeleženke izražajo pripravljenost zboljševati medsebojno menjavo dobrin in storitev ter spodbujati ustrezne ukrepe v tem smislu. Dokument še posebej obravnava znanstveno in tehnično sodelovanje ter konkretno navaja tudi področja, kjer obstajajo lepe možnosti za razvoj sodelovanja: kmetijstvo, energetika, nova tehnologija transporta, meteorologija, hidrografija itd.

Dokajšnja pozornost je posvečena varstvu in zboljšanju človekovega okolja. Dokument izhaja iz tega, da ima ta problematika v bistvu večstranski, dvostranski ali regionalni pomen. Glavna področja sodelovanja so: boj proti onesnaževanju zraka in voda, varstvo morja, izkoriščanje zemlje, varstvo narave in naravnih virov, izboljšanje razmer, ki vplivajo na človekovo okolje v naseljih itd.

Sodelovanje na teh področjih obsega tudi turizem. V dokumentu je poudarjeno, da so države-udeleženke pripravljene pospeševati sodelovanje na tem področju, pa tudi uresničevati skupne turistične projekte, izmenjavati informacije in drugo.

Ustrezno mesto v zaključnem dokumentu imajo gospodarski in družbeni vidiki delavcev zdomcev. Konferenca soglasja predvsem z ukrepom, po katerem naj bi si države, iz katerih prihajajo delavci, prizadevale povečati možnosti za njihovo zaposlovanje v domovini. S tem v zvezi je konkretno opozorjeno na krepitev gospodarskega sodelovanja v ta namen. Rečeno je, da morajo države, v katerih so zaposleni delavci zdomci, tem delavcem zagotoviti enake pravice, kot jih imajo njihovi. Med cilji je navedeno tudi pozitivno stališče do strokovnega izpopolnjevanja delavcev zdomcev, informiranja teh delavcev v njihovem materinem jeziku, šolskega pouka za otroke teh delavcev v materinščini in drugo.

● Varnost in sodelovanje v Sredozemlju

Države udeleženke soglasno menijo, da je treba evropsko varnost obravnavati v širšem okviru svetovne varnosti. To pa je tesno povezano s položajem v Sredozemlju. V skladu s temi temeljnimi načeli države-udeleženke nameravajo razvijati dobre sosedske odnose s sredozemskimi državami, ki ne sodelujejo na konferenci, in sicer v duhu sprejetega dokumenta. Pri tem je pomembno, da

so sprejeli vrsto idej in predlogov držav, ki so močno zainteresirane za varnost v Sredozemlju — Alžirija, Egipt, Maroko, Tunizija itd. — ki pa sicer niso sodelovale na konferenci.

Sredozemlje je področje, kjer prav tako tekmujejo velike sile, in to je bilo tudi eno izmed zadnjih spornih vprašanj ženevske konference. Prvotni predlog Malte, po katerem naj bi konferenca pozvala Sovjetsko zvezo in ZDA, naj zmanjšata svoje vojaške sile v tem delu sveta, je v zaključnem dokumentu dobil bolj kompromisno in manj obvezujočo obliko.

● Sodelovanje na humanitarnem in drugih področjih

Razprava o tej problematiki je imela tudi nekatere značilne blokove prizvoke. Zahod je hotel Sovjetsko zvezo in druge vzhodnoevropske države pripraviti do nekaterih „koncesij“ glede svobodnejšega kroženja ljudi in idej. Kot na drugih področjih, so tudi tukaj našli kompromisno rešitev.

Glede stikov med ljudmi so sklenili, da bodo „države-udeleženke z naklonjenostjo obravnavale prošnje za potovanje“ članov ločenih družin, da bodo znižale takse za te prošnje in da bodo „v pozitivnem in humanitarnem duhu“ obravnavale prošnje oseb, ki se želijo pridružiti članom svojih družin. Navedeno je tudi, da bodo države naklonjene in na humanitarni podlagi obravnavale prošnje za vstop v državo ali izstop iz države tistih ljudi, ki so se odločili za poroko z državljanom druge države, in da bodo tudi olajšale potovanja v tujino iz osebnih ali poklicnih razlogov itd.

Za zboljšanje sodelovanja na področju informiranja so si zastavili dva cilja: svobodnejšo in širšo izmenjavo informacij in izboljšanje delovnih pogojev novinarjev.

Poseben del tega poglavja zaključnega dokumenta se nanaša na sodelovanje in izmenjavo na področju kulture. Poudarjeno je, da je treba povečati menjavo ljudi in idej, in sicer ne le v okviru evropskih meja. Kot je predvideno, bodo ustanovili nekakšno „banko“, ki bo nudila podatke s področja za Evropo in ki bo imela na voljo dokumentarne filme kulturne in znanstvene vsebine. Pospeševali bodo tudi organiziranje razstav tujih knjig, stike avtorjev in založnikov pa „olajšali“ v skladu z mednarodnimi konvencijami o avtorskih pravicah.

V tem delu so zastavljene tudi perspektive sodelovanja na področju izobraževanja, znanosti, pouka itd. Ta del dokumenta opozarja tudi na kulturo narodnih manjšin, o kateri pravi, da le-ta lahko prispeva svoj delež k medsebojnemu sodelovanju držav-udeleženk.

● Kontinuiteta konference

Dolgotrajna razprava o problemu kontinuitete konference se je končala s kompromisno rešitvijo, pri kateri je najbolj pomembno to, da so države-udeleženke pripravljene nadaljevati večstranske pogovore o popuščanju. Vzhodne države so se najprej zavzele za to, da bi ustvarili res čvrsto institucionalizacijo konference; Zahod pa ni hotel privoliti v nobene obveznosti v tem smislu. Končno so vse države le dosegle soglasje, da bodo stike nadaljevale tudi po hel-sinški konferenci. Prvi izmed teh sestankov bo leta 1977 v Beogradu. S tem so ob koncu ženevskega dela konference hkrati izrazili simbolično priznanje Jugoslaviji, ki se je dosledno in načelno zavzemala za uspešen konec te faze evropske konference o varnosti in sodelovanju.

Dvanajsta konferenca OAE uspešno končana

V soboto 2. avgusta se je končala dvanajsta konferenca voditeljev afriških držav (Organizacije Afriške Enotnosti). Dvanajsta konferenca OAE je bila velik uspeh mladih držav Afrike, ki so zlasti v zadnjem letu — po padcu fašizma v Portugalu in njegovih kolonijah — žele ogromne uspehe v njihovem boju proti kolonializmu in dosegle neodvisnost in svobodo. Zaključki te konference so viden dokaz solidarnosti držav tretjega sveta, ki se vsepovsod borijo proti vsaki vrsti imperializmu in proti hegemonizmu super sil. V tem boju se združujejo in medseboj podpirajo. Ta boj držav tretjega sveta za samostojni razvoj, za odpravo kolonializma in vseh njegovih ostankov je povsem upravičen in uživa simpatijo vseh demokratičnih sil sveta.

Čeprav pa so afriške države v zadnjih letih dosegle velikanske uspehe, kolonializem v Afriki še ni povsod premagan. Zlasti v Južni Afriki in v Zimbabvi (Rodeziji se fašistični vladi še vedno zagrizeno bori proti črnim osvobodilnim gibanjem. Vendar osvobodilna gibanja rastejo in so dnevi kolonializma tudi v teh predelih Afrike šteti. Tako je konferenca OAE odobrila „deklaracijo o Južni Afriki“, ki obsoja sistem apartheida v tej državi in obljublja partizanom v Namibiji in Zimbabvi vso možno podporo. Hkrati poziva mednarodno javnost, naj izolira in bojkotira vse te afriške države, ki zanikajo črnem demokratične in politične pravice (tako zlasti Avstrija paklira s fašističnimi državami Afrike, saj je pred nekaj meseci odobril parlament milijonsko investicijo VOEST v Južni Afriki proti izrecni prepovedi OZN, da se s to državo gospodarsko ali politično sodeluje). Na konferenci OAE so sprejeli tudi resolucijo o Palestini, v kateri izražajo afriške države simpatijo do boja Palestincev in obljublajo vso podporo boju palestinskega ljudstva proti cionizmu in v kateri izjavijo, da je „treba storiti vse, kar je potrebno za krepitev pritiska na Izrael, dokler ne bo Izrael izključen iz OZN“.

Vsi ti rezultati dvanajste konference OAE dokazujejo solidarnost držav tretjega sveta v boju proti imperializmu in krepijo napredne in miroljubne sile sveta.

Portugalsko ljudstvo išče pot

Zaradi velikih uspehov osvobodilnih gibanj v bivših portugalskih kolonijah v Afriki, zlasti v Gvineji-Bissau in na Kapverdskih otokih, v Mozambiku in v Angoli, je bila lani strmoglavljena fašistična Caetano vladavina v Portugalu. Mladi patriotski oficirji in drugi člani armije so prevzeli oblast in obljubili portugalskemu ljudstvu demokracijo in svobodo, kolonijam pa neodvisnost. Vendar pa je bila prva vlada pod generalom Spínolo, kakor prejšnja povsem nedemokratična. Upor portugalskega ljudstva, ki je nad 45 let živelo pod fašistično diktaturo, je odstranil tudi generala Spínolo, ki je moral zbežati v Brazilijo. Portugalsko ljudstvo se ni hotelo spoprijazniti z dejstvom, da bi namesto fašizma prišla na oblast druga vojaška diktatura, ampak je zahtevalo popolno svobodo in vso ljudsko oblast. Tudi največji del armade je podprl ta boj ljudstva za dosego ljudske republike. Portugalsko ljudstvo se je zbudilo, se z v-jaki povežalo in šlo v boj za popolno zmago.

Vendar vprašanje oblasti danes v Portugalu še nikakor ni rešeno.

Žene se borijo za enakopravnost in mir v svetu

V Mehiki se je te dni končala konferenca OZN o diskriminaciji žena na svetu. Konferenca je bila zelo številno obiskana in so se tam izluščila razna stališča v pogledu na enakopravnost žena. Tudi na tej konferenci OZN se je videlo skupno nastopanje dežel tretjega sveta, ki so odvrčale absurda stališča supersil. Na omenjeni konferenci je bila sklenjena resolucija, ki so jo predlagale delegatke držav tretjega sveta. Le-te so se zavestno vključile v antilimperialistični in antihgemonistični boj dežel tretjega sveta in se postavile v eno vrsto z vsemi podjarmljenimi narodi.

Zastopnica ZDA je ob začetku konference izjavila, da so žene diskriminirane v vseh političnih sistemih sveta. Proti temu so se izrekle

delegatke držav tretjega sveta, ki so potrdile, da v boju za enakopravnost žena ne gre za kakšno žensko gibanje, ampak da je treba, da se žene kot del vsega ljudstva vključujejo v boj vseh narodov proti imperializmu in hegemonizmu. Tudi Sovjetska zveza se je potrudila, da je v zaključno resolucijo prinesla svoj prispevek o razorožitvi in miru na svetu. Delegatke, predvsem tretjega sveta, so izjavile, da danes nikakor ni govora o miru in enakopravnosti na svetu in da je treba, da se vsi, torej tudi žene, vključujejo v boj ljudstev sveta za enakopravnost vseh narodov, da bo mogoča dejanska in ne samo formalna enakopravnost žena po raznih deželah sveta.

SPD „Danica“ spet priredilo koncert za turiste

Vsako leto moramo z zadovoljstvom ugotoviti, da za naše prosvetne pravzaprav ni poletnega odmor, saj imajo prav v tem času največ dela na polju in s turizmom. To posebno velja za prosvetaše Slovenskega prosvetnega društva „Danica“ v Št. Vidu v Podjuni, kateri ne prirejajo prireditev le v svojem domačem kraju, marveč sodelujejo tudi na prireditvah v drugih krajih in to tudi izven škocijanske občine, v katero po novem spada tudi Šentvid v Podjuni. Skozi ne mine tedna, da šentvidski pevci ali trio Korotan ne bi vsaj enkrat nastopil. O številnih nasto-

pih in marljivosti šentvidskih pevcev in godcev smo v našem listu sproti poročali, vendar naj bo tu ponovno opozorjeno na njihovo marljivost, zlasti kar se tiče vodstva društva od zborovodje do organizatorjev posameznih prireditev. Prav sinoči so šentvidski pevci spet sodelovali na koroškem večeru v hotelu pri Mohorju v Žamanjah.

Preteklo nedeljo pa je Slovensko prosvetno društvo „Danica“ spet vabilo v dvorano pri Voglu v Št. Primožu, kjer so priredili koncert namenjen turistom. Naj bo že kar vnaprej povedano, da je prireditev bila vsestranski uspeh. Dvorana je

bila premajhna, da bi sprejela vse goste, ki so prišli od blizu in daleč. Pretežna večina udeležencev, so bili turisti, kar je znova potrdilo pravilnost takih prireditev v času turistične sezone. Tu pa brez dvoma gre za priljubljenost šentvidskega zbora in tria Korotan med tujci, ki hitro zvedo za kvalitetno podajanje slovenskih in drugih pesmi šentvidskih pevcev. Pozdravne besede je spregovoril predsednik SPD „Danica“ Stanko Wakounig in to v obeh deželnih jezikih, nato pa je pravtako v obeh jezikih vodil celotno prireditev. Pod vodstvom Hanzeja Kežarja sta nastopala pevski zbor in trio Korotan, ki sta od točke do točke navduševala številno občinstvo. Tako zbor kot vokalni oktet Korotana sta zapela tudi v nemškem jeziku, kar je spet potrdilo, da koroški Slovenci spoštujejo kulturo sosednjega naroda, medtem ko so pri večini le redkokdaj zgodbi, da bi zapeli slovensko pesem. Toda to le mimogrede. Nedeljska prireditev v Št. Primožu je bila kvalitetna na višini in je bila odraz kulturne stopnje koroških Slovencev. S tem pa naši prosvetaši v Št. Vidu brez dvoma opravljajo odgovorno kulturno poslanstvo in svet v tej obliki seznanijo z našim narodnim življenjem, ki bi vsekakor moralo imeti boljše pogoje za svoj vsestranski razvoj. Pevcem, zlasti pa zborovodji in vodstvu društva velja vse priznanje.

Lep uspeh slovenskega filma v Pulju

Preteklo nedeljo je v Pulju bil slovesen zaključek 22. festivala jugoslovanskega igranega filma. Na festivalu, ki je hkrati tudi velika turistična atrakcija, so sodelovali domala vsi producenti igranih filmov. Tako so strokovne žirije imele mnogo dela, da so določile dobitnike nagrad in priznanj. Kot znano je najboljša nagrada puljskega filmskega festivala zlata arena. Nagrade podeljujejo režiserjem, producentom, igralcem, snemalcem, glasbenikom, scenografom in drugim.

Na letošnjem festivalu jugoslovanskega filma v Pulju so dosegli lep uspeh slovenski filmski delavci, saj so ob razglasitvi dobitnikov nagrad poklicali na slavnostno prizorišče kar devet slovenskih filmskih sodelavcev in enega producenta. Filmski režiser Matjaž Klopčič (ki ga pri nas poznamo po filmu „Cvetje v jeseni“) je prejel zlato arena za režijo filma „Strah“, Olga Kacjan je dobila srebrno arena za žensko vlogo, Angelca Hlebecetova zlato arena za epizodno vlogo v filmu „Strah“, snemalec Rudi Vavpotič si je srebrno arena prislužil pri filmu „Povest o dobrih ljudeh“, scenograf Niko Matul je prejel zlato arena za svoj prispevek v filmu „Strah“, Uroš Krek, skladatelj glasbe v filmu „Povest o dobrih ljudeh“ je za svoje delo prejel zlato arena, medtem ko so Alenka Barlt, Silvo Božič in Marjan Meglič za svoje sodelovanje v filmu „Strah“, „Čudoviti prah“, in „Povest o dobrih ljudeh“ prejeli diplome. To je vsekakor lep uspeh slovenske filmske ustvarjalnosti.

Za najboljša filma festivala sta bila imenovana „Hiša“ in „Prezimanje v Jakobsfeldu“. Pokrovitelj letošnjega festivala jugoslovanskega filma je bil predsednik SFRJ Tito.

V nedeljo se prične 20. Koroški turistični teden v Črni na Koroškem

V Črni na Koroškem letos že dvajsetič po vrsti prirejajo Koroški turistični teden. Prireditev teh turistično-kulturnih prireditev so krajevne turistične in kulturne organizacije ter Občinska zveza Kulturno prosvetnih organizacij na Ravnah. Kot že zapisano se Turistični teden v Črni prične v nedeljo 10., konča pa 17. avgusta.

V tem času se bodo v Črni in okolici vrstile številne prireditve od pevske in odskih nastopov na prostem, likovnih razstav ter literarnih nastopov. Seveda pa bodo tudi prireditve zabavnega značaja, kot so ljudske veselice in povorka etnografsko folklorističnega značaja.

Kot vsako leto bodo na povabilo prireditev sodelovali tudi gostje s tustran meje. V četrtek 14. avgusta bo literarni večer na katerem bodo iz svojih del brali vidni slovenski avtorji, med njimi tudi eden ali dva s Koroške. Pravtako bo na srečanju vokalnih ansamblov sodeloval tudi ansambel s Podjune.

Prireditve bodo brez dvoma privabile številne obiskovalce od blizu in daleč zlasti letos, ko v Črni praznujejo dvajsetletni jubilej Koroškega turističnega tedna.

Na Koroškem onkraj meje pa je kulturna dejavnost tudi sicer zelo živahna. Na Ravnah se je pravkar pričela Forma viva. Kiparji z raznih držav sveta bodo dva meseca ustvarjali skulpture iz železa, kar bo brez dvoma velika kulturna pridobitev za raveno občino, saj bodo skulpture ostale na Ravnah in bodo postavljene na vidnih mestih.

V Vuzenici ob Dravi bo konec tega meseca spet likovna kolonija,

Slovenski atletski klub vabi na

SAK-PLES

v soboto 9. avgusta ob 20. uri pri Šošterju v Globasnici. Igra ansambel „Štirje kovači“

na kateri bodo sodelovali tudi otroci iz Koroške in to v organizaciji Osnovne šole v Vuzenici in Slovenske prosvetne zveze v Celovcu.

Kulturno delo torej tudi v poletnih mesecih ne zamre in se prepleta preko meje.

UPZ „Emil Adamič“ na festivalu v Estoniji

Učiteljski pevski zbor „Emil Adamič“, ki združuje učitelje iz vse Slovenije, letos slavi 50-letnico obstoja. V svoji petdesetletni zgodovini je UPZ „Emil Adamič“ dosegel lepe uspehe. Sodeloval je na številnih pevskeh festivalih, prirejal turnee po Jugoslaviji in inozemstvu, s svojo pesmijo pa je večkrat gostoval tudi na Koroškem, kjer je bil gost Slovenske prosvetne zveze in njenih društev.

UPZ „Emil Adamič“ je ob svoji 50-letnici sodeloval na velikem mednarodnem glasbeno-folklornem festivalu „Praznik pesmi in ljudskih plesov Estonije“. Zbor je pod vodstvom prof. Branka Rajsterja bil deležen velike pozornosti in to z ozirom na izredno visoko pevsko raven, s katero se zbor lahko ponaša. Zato se je lahko postavil v vrsto najboljših pevskeh zborov Sovjetske zveze, ki so prišli v estonsko glavno mesto, da se pomerijo v svojih pevskeh dosežkih. Čeprav je zbor pri tekmovanju sodeloval le kot gost, je bil počaščen z diplomom in darilom.

Gostovanje UKP „Emil Adamič“ v SSR Estoniji je eden izmed številnih mozaikov kulturnega sodelovanja med Sovjetsko zvezo in Jugoslavijo.

V nedeljo 17. avgusta se bo v Vuzenici ob Dravi pričela Likovna kolonija. Ker je na razpolago še nekaj mest, SPZ starše nadarjenih otrok obvešča, da lahko še prijavite svojega otroka do torka 12. avgusta 1975 tajništvo SPZ, Celovec, Gasometergasse 10 tel. (0 42 22) 32 5 50.

Otroci pri delu na lanskoli likovni koloniji

DUŠAN NEČAK

Volitve v Kmetijske zbornice na Koroškem po drugi svetovni vojni

Naslednjo razpravo ponatiskujemo z avtorjevim dovoljenjem iz Zgodovinskega časopisa XXVIII 1974.

Uredništvo

I.

Tradicija kmečkih stanovskih organizacij na Koroškem je že stara. Kmetijska družba se je leta 1910 spremenila v Landeskulturrat, korporacijo z napol javnopravnim značajem.¹ O taki Kmetijski zbornici, kot jo na Koroškem poznamo danes, pa lahko govorimo od leta 1932, ko je Landeskulturrat prerasel v Kmetijsko zbornico (Landwirtschaftskammer), ki je bila že popolnoma javnopravna institucija. Koroški deželni zbor je Kmetijsko zbornico ustanovil z zakonom z dne 23. februarja 1932.²

Volilno pravico so po zakonu iz leta 1932 imeli vsi tisti, ki so bili v splošnem seznamu volilcev (Bürgerliste) in ki so bili obenem lastniki zemljišč s poljedelsko površino (polja, travniki in vrtovi) v obsegu nad 2 ha ali drugih zemljišč (sem je spadal predvsem gozd) v obsegu nad 20 ha. Volilno pravico so imeli tudi najemniki posestev istega obsega, lastniki

posestev z obsegom 2 ha, če jim je občina potrdila, da krijejo svoje poljedelske potrebe vsaj za polovico leta iz pridelka svojega posestva, in končno osebe, ki so 20 let izpolnjevale enega od teh pogojev (npr. užitarji). Poleg teh neposrednih kmečkih proizvajalcev so imeli volilno pravico tudi oskrbniki veleposestev, učitelji kmetijskih šol in uradniki kmetijskih korporacij. Volilno pravico so imeli torej predvsem kmečki posestniki, brez nje pa je ostal nižji sloj kmečkega prebivalstva, del kajzarjev, vsi dninarji, posli in poljedelski delavci.³

Prve volitve v Kmetijsko zbornico so bile nekaj mesecev po izidu zakona, 20. novembra 1932. Pri volitvah je kandidiralo šest različnih kmetijskih organizacij: Landbund (nemški liberalci), Christlicher Bauernbund (nemški krščanski socialisti), Freie Arbeitsbauern, Keuschler und Pächter (socialni demokrati), Kommunistische Partei (komunisti), Nationalsozialistische Bauernschaft (nemški nacionalni socialisti) ter Kmečka zveza (slovenska kmečka organizacija). Rezultat volitev je prinesel Slovincem velik uspeh. Kmečka zveza je dobila nepričakovano veliko glasov in postala tretja najmočnejša stranka v Kmetijski zbornici. Vo-

lilni rezultati za celo Koroško so pokazali naslednjo sliko:⁴

	Glasov	Mandato
1. Landbund	8.777	12
2. Krščanski socialisti	4.400	6
3. Kmečka zveza	2.572	3
4. Nacionalni socialisti	1.995	2
5. Socialni demokrati	1.151	1
6. Komunisti	111	—
Skupaj:	19.006	24

Uspeh Kmečke zveze je bil tako velik, da je v štirih okrajih dobila absolutno večino. Ta je bila največja, dvotretjinska, v Pliberku (66,9%); od šestih mandatov v okrajni kmetijski zbornici so jih dobili Slovenci 5, Landbund enega. V Borovljah je dobila slovenska lista 57,5% glasov in 5 mandatov, Landbund 2. V okrajih Dobrla vas in Železna Kapla, ki sta sestavljala skupaj eno samo okrajno kmetijsko zbornico, so dobili Slovenci 53,0% glasov ter 6 mandatov, Landbund 4. Najbolj pičila je bila absolutna slovenska večina v Rožku 50,7%; v okrajni kmetijski zbornici so od sedmih mandatov 4 pripadli Kmečki zvezi, 3 Landbundu. V sodnih okrajih Velikovec, Celovec in Beljak je zmagal Landbund, vendar je bila slovenska Kmečka zveza po moči na drugem mestu in je dobila zastopnike v vseh treh okrajnih zbornicah. Vsaka je imela 12 mandatov; v velikovski je dosegel Landbund 7 mandatov, Slovenci 3, socialni demokrati in nacionalni socialisti pa po enega. V celovski je dobil Landbund 8 mandatov, Slovenci 2,

krščanski socialisti in nacionalni socialisti pa po enega. V beljaški kmetijski zbornici je osvojil Landbund 7 mandatov, Slovenci in nemški krščanski socialisti po 2, nacionalni socialisti pa enega. Na ozemlju, kjer je kandidirala Kmečka zveza, je ostala brez mandata samo v šmohorskem okraju; tu je imel Landbund 7 mandatov, krščanski socialisti, socialni demokrati in nacionalni socialisti pa po enega.

Te prve volitve v Kmetijsko zbornico so bile obenem pred vojno tudi zadnje in edine demokratične in svobodne, saj je že prva polovica naslednjega leta prinesla Avstriji diktaturo. V času stanovske države (1934–1938) se je Kmetijska zbornica v taki obliki, kot jo poznamo pred tem in po drugi svetovni vojni, razformirala in jo je nadomestila organizacija Landesbauernbund (deželna kmečka zveza).⁶

Po vojaškem zlomu nacizma so se v tako imenovani drugi avstrijski republiki znova začele formirati demokratične ustanove, ki so obstajale v prvi republiki. Med njimi je bila na pobudočasne deželne vlade 23. novembra 1945 obnovljena tudi koroška Kmetijska zbornica.⁷

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

⁴ Rezultati po uradni objavi v Gesamtübersicht über die Wahlen in die Landwirtschaftskammer, die landwirtschaftlichen Bezirks- und die landwirtschaftlichen Gau-Ausschüsse (strojepisni avogram brez navedbe kraja in letnice). V časopisih objavljeni rezultati se od teh nekoliko razlikujejo.

⁵ Zwitter, Koroški Slovenec 14. septembra 1932 in 30. novembra 1932.

⁶ Österreich Lexikon (II., 1–2), Wien 1966, str. 669.

⁷ Svoboda 1950, str. 76–83.

¹ Fran Zwitter, Koroško vprašanje, Ljubljana, 1937, str. 27.

² Landesgesetzblatt für Kärnten (odslej citiram LGBl) 1932, št. 34.

³ Zwitter, str. 27; Koroški Slovenec 13. julija 1932 in 14. septembra 1932.

Ob 10. obletnici smrti dr. Franca Petka

Pred desetimi leti 9. avgusta je prenehalo biti srce predsednika nadzornega odbora Zveze slovenskih organizacij na Koroškem in vodilnega funkcionarja številnih slovenskih političnih in gospodarskih organizacij ter dolgoletnega izdajatelja Slovenskega vestnika dr. Franca Petka. Koroški Slovenci smo z njegovo smrtjo

jo zgubili neutrudnega borca in glavnega stebra dela in boja za pravice in enakopravnost slovenskega ljudstva na Koroškem.

Značilno za dr. Petka je bilo, da ga je vse življenje spremljala trda življenska usoda. Bil je vedno in povsod bojevnik za svobodo svojega ljudstva, zagovornik pravice delovnega človeka — dolgo časa v boju proti drugače mislečim celo sam — in le njegova trdnost in neupogljivost doslednost sta vzrok, da kljub velikim težočam in udarcem ni bil nikdar pogašen ogenj njegove revolucionarne mladosti. Ni je bilo sile, ki bi mogla pogasiti ta vulkan odločnosti in vztrajnosti in pa tudi plemenitega humanizma, inteligence in obsežnega znanja.

Dr. Franc Petek je bil po poklicu zdravnik. Rodil se je 3. marca 1885 in izhaja iz revne bajtarske družine v Stari vasi pri St. Lipšu v Podjunu.

Po študiju na celovski gimnaziji, je študiral na medicinski fakulteti dunajske univerze, kjer je leta 1911 promoviral za doktorja medicine. Po dveletni praksi v celovski bolnišnici, je postal praktični zdravnik v Velikovu, kjer je kmalu zaslovel kot sposoben in obče priljubljen zdravnik, ki je zlasti revnim nudil svojo pomoč, prečestokrat kar brez vsakega plačila. Iz lastnih izkušenj iz mladostnih let, je vedel kako trd je boj za vsakdanji kruh.

Dr. Petek je veliko svojega časa in svojih sposobnosti posvetil svojemu narodu. Bil je eden redkih slovenskih izobražencev, ki je po plebiscitu 1920. leta ostal doma pri svojem ljudstvu. Od leta 1923 naprej je bil predsednik Političnega in gospodarskega društva za Slovence na Koroškem; bil je soustanovitelj Zveze slovenskih zadrug ter do smrti predsednik njenega nadzornega odbora in predsednik Slovenskega šolskega društva. V letih od 1923 do 1934 je bil deželni poslanec v koroškem deželnem zboru, kjer je zastopal interese koroških Slovencev. V dobi nacizma je bil izpostavljen številnim žitkanam. Kljub temu je ostal zvest svojim načelom in je že leta 1942 navezal stike s protifašističnim gibanjem. Ko se je po drugi svetovni moriji vrnil iz pregnanstva, se je takoj aktivno vključil v narodno gibanje koroških Slovencev, bil je najprej predsednik Osvobodilne fronte, pozneje predsednik demokratične fronte delovnega ljudstva, vse od ustanovitve Zveze slovenskih organizacij na Koroškem pa predsednik nadzornega odbora. Poleg tega je zavzemal vodilni položaj še v raznih drugih slovenskih organizacijah in ustanovah.

Ob 10-letnici smrti prvoborca dr. Petka, ki je bil do zadnjega predsednik nadzornega odbora ZSO na Koroškem, bo ZSO jutri v soboto 9. avgusta ob 17. uri v St. Rupertu pri Velikovu položila venec na njegov grob in se tako dostojno oddolžila spominu tega velikega in zaslužnega moža.

Nad Rožekom spet krožijo ptice ujede

V znanem rožekem živalskem parku letos že tretjič gostuje ornitolog inž. Dominik Kollinger iz Bavarske. Njegova velika ljubezen do ptic velja predvsem ujedam — orlom, sokolom, jastrebom in drugim podobnim pticam, ki so tako navedene nanj, da prosijo krožijo po zračnih višinah in se spet vrnejo k svojemu gospodarju. Atrakcija teh ujed je vsekakor jastreb, ki z razpetimi krili meri tri metre in spada med največje ptice, ki letajo po zraku. Predvajanje poletov ujed v rožekem živalskem parku je trenutno ena največjih atrakcij na Koroškem. Že prvo nedeljo se je predvajanju teh poletov udeležilo nad tisoč gledalcev. Skupno si je v zadnjih treh letih ogledalo to posebnost nad 10.000 ljudi. Lansko leto smo poročali, da je udomačen orel „Wolhan“ pri svojem poletu v zračnih višinah, nenadoma planil na jato kokoši v sosednjih Ločah ob Dravi. Pri tem je orel imel smolo, ker ga je lastnik kokoši imel za divjega orla in da bi ubranil svojo last pred grabeljivostjo ujede, je orla trikrat uskal s palico po glavi, tako da je nezavesten obležal. Po dolgotrajnem zdravljenju je orel danes zopet zdrav in čil in spet kroži nad Rožekom. Lanskoletna tragična zgodba z orlom pa se je tako razširila po deželi, da ga skoro ni več človeka, ki ne bi vedel, da nad rožekim parkom krožijo sedaj krotke

ptice ujede, v čemer je sedaj velika prednost.

Inž. Kollinger, ki je vodja postaje orlov v Altenfelden na Zgornjem Avstrijskem, to je v živalskem parku, ki je prav tako kot rožški živalski park, last dr. Heinricha III. princa Rezsa, predvaja sedaj polet ptic vsak dan od 11. do 15.30 ure. To zanimivost si lahko ogledate do konca avgusta. Do takrat bo inž. Kollinger gost rožkega živalskega parka.

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Žitari vasi vabi na

KULTURNI VEČER

ki bo v nedeljo 10. avgusta 1975 ob 20.30 uri pri Rutarju v Žitari vasi.

Sodelujejo: moški pevski zbor SPD „Trta“ Žitara vas, vodi Jožef Starc

MGV Sifersdorf, vodi Stan-ko Topar

Mešani pevski zbor SPD „Danica“ in trio Koro-
tan iz St. Vida v Podjunu,
vodi Hanzej Kežar

Prisrčno vabljeni! Odbor

Jutri bo slovesna otvoritev 24. avstrijskega lesnega sejma v Celovcu

Jutri se bodo na celovškem razstavišču slovesno odprla vrata 24. avstrijskega lesnega sejma ali kakor mu tudi pravijo celovškega sejma, ki bo trajal do 17. avgusta. V teku skoro četrto stoletnega obstoja in po udeležbi iz številnih držav, celovski lesni sejem upravičeno velja za „srečanje“ evropskega lesnega gospodarstva, kateremu so se v teku zadnjih let pridružili tudi interesi iz drugih kontinentov.

Avstrijski lesni sejem v Celovcu je bil kakor vsa druga leta tudi letos dobro pripravljen, tako da bo prav gotovo zadovoljil tudi najbolj zahtevne želje številnih obiskovalcev.

V smislu svoje vloge kot lesni sejem bo tudi letošnja prireditev imela svoje težišče na lesu in lesnem gospodarstvu. Pri tem je treba kot posebnost celovškega lesnega sejma omeniti, da le-ta ni samo demonstrativnega, marveč tudi kongresnega tipa, kar dokazujejo številni simpoziji na katerih sodelujejo mednarodno priznani strokovnjaki.

V glavnem je celovski lesni sejem razčlenjen na 3 skupine: na lesni in blagovni sejem ter na posebne prireditve. Na lesnem sektorju imate priložnost videti številna transportna vozila in priprave. Na sektorju transportnih vozil za les (Stapler) ima lesni sejem v Celovcu največjo izbiro v Evropi in to z eksponati iz celega sveta. Po deset let trajajoči demonstraciji žage jarmenice v funkciji, kar je največja atrakcija lesnega sejma, bodo letos prvič prikazali obratovanje novega tipa žage in sicer tračno žago (Bandsägewerk). To obratovanje si lahko ogledate dnevno ob 10.00, 11.30 in 15.30 uri na razstavišču sejemske žage. Kot nadaljnja posebnost predelovanja lesa je sejemska mizarska delavnica za pohištvo. Sejemska žaga kot mizarska delavnica sta popolnoma mehani-

zirani. Pritiski na različne gumbce in vse se odvija po določenem delovnem programu. Da pri tem igra glavno vlogo elektronika ni treba posebej poudarjati. Tudi na področju lesenih montažnih hiš bo letos velika ponudba, saj bo poleg domačega združenja lesnopredelovalne industrije, razstavljal tudi Poljska, Romunija, Češkoslovaška in Sovjetska zveza. Velika ponudba bo tudi na področju pohištva, kjer so poleg domače industrije, zastopane tudi vzhodne države. Na tem področju je močno zastopana tudi Jugoslavija (Slovenija in Hrvaška).

Številne kolektivne razstave in nadaljne posebne prireditve na katerih so soudeležene vzhodne in zahodne države, dajejo celovškemu lesnemu sejmu noto „srečanja“ evropskega lesnega gospodarstva.

Ali so to rezultati skupne Koroške?

Kot vsi katoličani je tudi Josef Potisk, sredi meseca maja 1975 dobil poziv za plačilo cerkvenega davka. Ker je bil poziv napisan le v nemščini, se je v posebnem pismu, v katerem pravi takole: „Prosim, da mi v duhu SKUPNA KOROŠKA — GEMEINSAMES KÄRNTEN pošljete poziv za plačilo cerkvenega davka v slovenskem jeziku. Upam, da boste imeli za to razumevanje“, obrnil na krško škofijstvo.

Dne 4. 6. 75 je dobil Josef Potisk odgovor, toda le v nemščini. V pismu škofijstvo ni zavzele stališča do Potiskove upravičene prošnje, temveč ga je vabilo na ustni razgovor.

Ker se Potisk ni zgledal na škofijstvo, je dne 30. julija 1975 dobil temeljit odgovor na njegovo, v obliki prošnje postavljeno zahtevo. Škofijstvo ni niti trenutek oklevalo ter je naznanilo Potiskovo borovelsko sodišče. Le-ta je na njegovo veliko začudenje in razočaranje dobil tako imenovani „ZÄHLUNGSBEFEHL DES GERICHTES“. Med drugim predlaga krško škofijstvo borovelskemu sodišču, da naj izreče sledečo sodbo: „Die beklagte Partei ist schuldig... die Prozesskosten binnen 14 Tagen bei Exekution zu bezahlen.“

Torej to so „poštena“ prizadevanja krške škofije za mirno in enakopravno sožitje obeh narodov na Koroškem. Potiskovi prošnji sledi kot „pokoncilski odgovor“, diktat. Ponovno so razkrinkana „poštena“ prizadevanja krške škofije.

Da ne bi ostajala prizadevanja SKUPNE KOROŠKE le na papirju, kot doslej, bo moralo škofijstvo uvesti vsaj dvojezične formularje. Tiskanje lepih pol papirja, brez konkretnih, praktičnih korakov v smeri enakopravnosti je samo zamegljevanje in zavlačevanje trenutnega nerešene položaja. Hkrati pa je to vzdrževanje statusa quo, ki nikakor ne koristi mirnemu in enakopravnemu sožitju.

Finančna zbornica krške škofije je naznanila Potiskovo borovelsko sodišče ne da bi sodišču razložila, zakaj Josef Potisk ni plačal cerkvenega davka. Le tako si lahko razlagamo, da je tudi borovelsko sodišče

poslalo Potisku „Zahlungsbehl“ le v nemščini, čeprav je to sodišče po zakonu dolžno uradovati v obeh deželnih jezikih.

Postavlja pa se vprašanje, ali je Josef Potisk dolžan nositi stroške, ki so nastali s tem, da mu je borovelsko sodišče poslalo „Zahlungsbehl“ le v nemškem jeziku. Ker pa bo Potisk zahteval od sodišča slovenski „Zahlungsbehl“ bodo stroški ponovno narasli. Tudi to, da morajo tisti, ki se držejo zahtevati uradovanje v slovenščini plačati višje stroške je neenakost pred zakonom.

Ta primer in tudi drugi jasno kažejo rezultate „Skupne Koroške — Gemeinsames Kärnten“. Krško škofijstvo pa bo moralo kmalu ukrepati v smeri enakopravnosti, saj bodo v nasprotnem primeru tudi najbolj slepi spregledali kam pes taco moli.

Naši otroci danes odpotovali na Jadran

Danes je skupina slovenskih otrok odpotovala na počitniško letovanje v Savudrijo, kjer že vrsto let naši otroci uživajo počitnice ob Jadranskem morju.

Kot po navadi so naši otroci tudi letos v izkušenih in dobrih rokah koroških spremljevalcev, ki bodo skrbeli za varnost otrok, da se jim kaj ne pripeti, bodisi v vodi ali kje drugje in pa tudi za prijetno zabavo. Torej za vse tisto, kar bo otrokom potrebno, da bo njihovo letovanje ob morju in pa tudi staršem v skupno korist, saj mokra voda in toplo poletno sonce čudovito vplivata na človeško zdravje. Veliko važnost se bo polagalo tudi gojitvi medsebojnega tovarištva in to ne samo med koroškimi torci, temveč tudi med drugimi, ki prav tako letujejo v Savudriji. Vodstvo počitniške kolonije in seveda tudi oba spremljevalca — so zainteresirani, da se bodo naši otroci zdravi in čili ter polni lepih in prijetnih spominov vrnili na svoje domove.

Kot po navadi, je bilo tudi danes pred sedežem slovenskih organizacij v Celovcu zelo živahno. Številni otroci v spremstvu staršev so nestrno čakali na prihod omnibusa, da jih odpelje proti težko pričakovanemu cilju — morju. Čeprav so bili otroci vsi srečni in polni pričakovanj — večina še ni videla morja, so bili starši po drugi strani v skrbeh, kako bodo tri tedne vzdržali brez svojih malčkov. Ko je prišel avtobus seveda ni manjkalo napotil, ki so bila čisto odveč, saj so bili otroci v mislih že pri plavanju v morju.

Takšna letovanja v skupinah imajo vsekakor velike prednosti. Otroci se navadijo na skupno življenje, sklepajo se nova prijateljstva in seznanjajo se z drugimi navadami, kar bo prav gotovo koristno vplivalo na nadaljnje življenje naših otrok.

„Interpraevent 1975“ v znamenju varstva alpskega življenskega prostora

Avstrijske alpske dežele so že večkrat opustošila razna neurja, ki se v zadnjem času pogosto ponavljajo. V bridkem spominu so nam številne poplave v obdobju zadnjega desetletja.

Iz virov deželne arhiva, sega prvo zgodovinsko poročilo o veliki povodnji na Koroškem nazaj v leto 1195. Do pred 120 leti, ko so se na Koroškem začeli baviti z opazovanjem klimatskih in vremenskih

PISMO BRALCA

Tujski promet in germanizacija naše dežele

Poletje. — Nešteto tujcev išče v naši deželi oddiha. Letoviščarji prinašajo brez dvoma državi, deželi in občinam znatne finančne dohodke. Občine skrbijo za tujski promet s tem, da nudijo letoviščarjem razne ugodnosti. Le-ti si radi ogledujejo lepote naše dežele in ker po sramotnem „Tafelsturm“ leta 1972 manjka pri nas cela vrsta krajevnih napisov, postavljajo občine nove kačipote, da se tuji gostje lažje orientirajo.

Pred nedavnim sta občini Št. Jakob v Rožu in Borovlje postavili celo vrsto takšnih kačipotov, ki tujcem točno pokažejo, kako prideš v „St. Peter“ v „Erholungsgebiet Windisch Bleiberg“, do „Märchenwiese“ do „Gästehaus...“ itn.

Treba je priznati, da so vse te table umetniško zelo posrečene, vendar imajo eno napako, da najdeš med približno 90 napisov v obeh občinah samo dve Slovenski besedi — **Gostilna Wieser — Šašel.**

Tako se pod pretvezo pospeševanja tujskega prometa sistematično germanizira, tako da imajo tuji gosti občutek, da se nahajajo na pangermanskem ozemlju, ko pridejo v Št. Jakob ali v Sloveniji Plajberk.

Tudi se ne čudimo, da se mnogo turistov po obisku svete maše sprašuje „was ist das für eine Sprache, die in der Kirche gesprochen wurde?“ Mislim, da bo potrebno, da se odločno zoperstavimo temu načinu „gostoljubnosti“ in razložimo tudi gostom naše dežele, da se nahajajo na dvojezičnem ozemlju, kjer živijo tudi Slovenci.

Joško Wrolich

razmer, javljajo arhivi samo „posebno obsežne in težke“ katastrofe. Iz zgodovinskih zapiskov od leta 1195 naprej (to je v zadnjih 780 letih), so našli nad 40 težkih povodenj. Nekatere so koroškemu prostoru povzročile ogromno škodo. Posebno dobro so nam v spominu povodnji v letih 1965-66, ki so v Avstriji povzročile 7 milijard šilingov škode. Samo v središčih katastrofnega področja na Koroškem, Tiroskem, Solnograškem in na Štajerskem so vode in zemeljski plazovi zahtevali 68 človeških žrtev. Porušenih je bilo ogromno stanovanjskih in gospodarskih poslopij, 420 mostov in okrog 100 km cest.

Tudi letos smo doživeli celo vrsto katastrof, tako v obliki snežnih plazov in številnih povodnji. Pri tem je zgubilo celo vrsto ljudi življenja. Razrušila dejavnost voda se prične že v planinah in se nato preko gozdov in hudournikov prenaša v dolino, kjer se prerašča in razlije na cela področja.

Klub nevarnostim, ki grozijo od vseh strani, se človeštvo teh nevarnosti noče zavedati. Zaupajoč

tehnik brezskrbno gradi nova naselja tudi tam, kjer je svet ogrožen (vodovje, snežni in zemeljski plazovi). Prav zaradi tega in pod vplivom velikih poplav v letih 1965-66 in snežnih plazov pred 10 leti, so se leta 1967 v Celovcu na pobudo prof. dr. Aichingerja sestali številni naravoznanci, strokovnjaki in praktiki alpskih dežel na simpoziju, kjer so raziskovali vzroke teh naravnih katastrof. Po simpoziju so na Koroškem ustanovili „Raziskovalno družbo za boj proti poplavam“ s sedežem v Celovcu, ki so jo nato vključili v „Zvezo avstrijskega vodnega gospodarstva“. Za direktorja te družbe so izvolili dipl. ing. dr. Proseggerja. Obe omenjeni korporaciji sta zato vabili strokovnjake k nadaljnjemu zasedanju v letu 1971. Ta drugi simpozij imenovan „Interpraevent 1971“ je zasedal v Beljaku.

Letos od 29. septembra pa do 3. oktobra pa bo zasedal že tretji mednarodni simpozij „Interpraevent 1975“ v Beljaku, kjer bodo obravnavali aktualno temo — Varstvo alpskega življenjskega prostora.

V Resniku pri Borovljah nastalo novo jezero

V neposredni bližini Borovelj v Resniku so v okviru gradnje boroveljske elektrarne zgradili tudi novo jezero s štirimi ha površine. Kako se bo novo nastalo jezero imeovalo, še ni znano, kar pa niti ni tako važno, saj je glavno to, da so prebivalci Borovelj in okolice končno dobili možnost kopanja, kar je vsekakor velika pridobitev za to področje Roža, ki ni tako obdarjeno z jezeri, kot sosednja Podjuna.

Minulo soboto je koroški deželni glavar Leopold Wagner slovesno otvoril novo kopališče in ga dal svojemu namenu. Koristno bo služilo oddihu in rekreaciji domačega prebivalstva in pa seveda tudi tujim gostom, ki so na letovanju na tem področju Roža.

Boroveljčanom se je končno iz-

polnila dolgoletna želja, da imajo sedaj svoje lastno kopališče, ki bo vsekakor tudi koristno vplivalo na turistični razvoj Borovelj ter njegove bližnje in daljne okolice.

Boroveljski župan Woschitz je v svojem govoru na otvoritvi med drugim povedal, da bo kopanje v novem jezeru brezplačno, samo na parkirišču pa bodo zahtevali parkirno takso. Vsekakor popularna gesta, ki jo znamo ceniti. Stroški za izgradnjo novega jezera so znašali 1,5 milijona šilingov. K temu znesku je koroška deželna vlada prispevala 800.000 šilingov.

Za pestrejši potek otvoritvene slovesnosti, ki je potekala ob najlepšem sončnem vremenu, je skrbel znana pihalna godba boroveljskih železarjev „Stahlklang“.

Na dvojezičnem ozemlju obnavljajo nemške topografske napise

V zadnjem času opazamo na južnem Koroškem neko novo „turično aktivnost“ ki se kaže v tem, da se po raznih dvojezičnih občinah pojavljajo nemški krajevni napisi. Občine, ki jih nameščajo opravičujejo ta korak s tem, da je to za pospeševanje turizma v deželi neobhodno potrebno.

Vse to se seveda dela kljub temu, da obstaja zakon o dvojezičnih krajevnih napisih. Od kod izvira ta velika skrb za „pospeševanje turizma“, ni težko uganiti. Pobudniki so nam dobro znani elementi, ki stremijo za tem, da bi na Koroškem prikazali drugačno sliko, kot je v resnici — da je dežela nemška. Da je to grobo kršenje zakona o dvojezičnih napisih in s tem najelementarnejših pravic koroških Slovencev in da je to očitna diskriminacija, ni treba posebej poudarjati.

Občine Št. Jakob v Rožu, Borovlje, Rožek in druge s temi samovoljnimi ukrepi samo dokazujejo, da jim ni za pomiritev v deželi. To je ponovni dokaz, da igrajo avstrijske oblasti pri vsem tem dvojno igro — svetovno javnost slepijo z izjavami, da je treba pospeševati manjšine v Avstriji, v dejanjih pa jim kratijo njih najosnovnejše pravice.

Ugotovitve v svetovnem tisku, da je Avstrija manjšinam najbolj sovražna država v Evropi, so ob takšnih diskriminacijah, vsekakor upravičene.

Prireditve za turiste tudi v Bilčovsu

Slovensko prosvetno društvo „Bilka“ v Bilčovsu je v nedeljo 3. avgusta vabilo domače in tuje občinstvo — slednje so številni gostje, ki letujejo na naših sončnih Gurah — na „kulturni večer“, ki se je odvijal v prostorih Miklavževe gostilne v Bilčovsu. Kakor po navadi ob tem letnem času, je dvorano napolnila po narodnostih zelo pestra publika, kar je bil tudi namen tega kulturnega večera.

V okviru kulturnega sporeda, je uvodoma nastopil moški pevski zbor pod vodstvom pevovodje Joška Boštjančiča. Nato je sledil godbeni trio s pevkama Angelico Ogris-Martič in Milico Gasser ter nastop mešanega pevskega zbora, katerega vodi pevovodja Valentin Kapus. Vsi nastopajoči so bili nagrajeni z navdušenim ploskanjem, zlasti s strani letoviščarjev, katerim je bil nastop slovenskih prosvetašev nekaj popolnoma novega in zato še prav posebno zanimiv in privlačen.

Povezavo med posameznimi točkami programa je odlično izvedel

Toni Schellandner, slušatelj univerze, ki je sedaj doma na počitnicah.

Vsi nastopajoči — pevke in pevci, godbeniki, duhoviti napovedovalci ter oba pevovodje zaslužijo za njih trud vso pohvalo. Čeprav so nastopajoči sedaj poletni, bodisi na kmetijah ali v turističnih obratih, še prav posebno močno zaposleni, so kljub temu našli potrebni čas za vaje, kar prepričljivo dokazuje, kako požrtvovalni in delavni so naši prosvetaši. Naj omenimo še razveseljivo dejstvo, da je mešani zbor tokrat nastopil v zelo pomlajeni zasedbi, kar je hvalevredno in daje upravičeno upanje, da naša slovenska pesem ne bo izumrla.

Kar nas še prav posebno veseli je to, da je nastop naših prosvetašev letoviščarjem zelo ugajal, saj so ga nagradili z navdušenim ploskanjem. S tem smo dosegli svoj namen, da so tuji gosti lahko spoznali, da je slovenska kultura na naših tleh še živa in priučujoča.

Po kulturnem sporedu je sledila še plesna zabava, ki je trajala pozno v noč.

ONE SVETINA

UKANA

TRETA KNJIGA

290

„Svečo... Moj stari me je že kot otroka učil, da nikoli ne smeš v gozd brez ognja, sveče in noža.“

Viharna noč je hrumela. Dež je lil zdaj že umirjeno, toda še vedno vztrajno. Plamenček je medlo osvetlil votlino. Sredi mrtve noči je gorela sveča kot oko življenja. Primož je nakremžil obraz in si nad plamenčkom grel premle roke. Z las so mu tekale po obrazu velike kaplje. Srečala sta se z očmi. Prešinila ju je nova volja. Potrpežljivo in vdano bosta počakala jutra.

Nekaj časa sta prisluškovala rohnenju gromov in sikanju strel, ki so risale fantastične jezike, razklane na nešteto vrhov, segajočih iz neznanih višin v globino. Prislutila sta tej glasbi demonov in se napajala z oslepljujočo svetlobo, ki je spremenjila skalovje v oblike, kakršni še nista videla. Bil je to kozmični tok, kjer je čas globina in strnjenost: ko se vrtil na enem mestu, ne gre ne naprej ne nazaj...

Nevihata se je počasi izdivjala. Zdaj je samo še ponižno deževalo. Preveč ju je zeblo, da bi lahko zaspala. Zato sta se pogovarjala. Tako nekako so tolkle strele, ko so šli prek bohinjskih gora in ko so jim Wolfovi agenti hoteli ugrabit Ano. Menila sta se o njej, obujala sta spomine. Primož je vzel iz denarnice drobno beležnico, kamor je pisal svoje misli in pesmi. Bral mu jih je. Vojku je bila posebno všeč tista, ki jo je napisal takrat, ko je Blisk rešil Ano smrti.

Zalost v tvojih očeh me spominja na zarjavele rešetke, zategle krike ujetih ptic in njih onemogli klic po daljavah, sence križev v dnu tvojih zenic so požar upepeljenih sanj, utopljenih v valovih zlovesne reke. Smeh tvojih ustnic je zlomljen lok hrepenenja, ne morem izstreliti puščice in ubiti ptico tvoje usode...

„Zakaj je morala Ana umreti?“ je trpko vprašal Primož.

„Vsi bomo umrli. Morda ona živi močnejše od živih,“ je odvrnil Vojko.

Umolknila sta. Sunek piskajočega vetra jima je ugasil

dogorevaljočo svečo. Objela ju je tema, gosta kot točka. Primož je zaprl oči, iz njih so mu vrele solze. Ustavila sta se na robu neznanega...

„To je človek, ki ljubi enkrat samkrat v življenju, pa tudi takrat drugače in močnejše od drugih. Nikoli ga ne bo zapustila njena senca. Ali ni res da se duh oplaja z duhom in da samo zato živi?“ je sam pri sebi dejal Vojko in se naslonil na steno. Mrzlo ga je streslo po vsem telesu. Ali mu bo kdaj v življenju usojeno doživeti takšno ljubezen?

Utrujena sta se pogreznila v boleč sen. Tako sta pričakala blede svino jutro. Dež je ponehal šele sredi dopoldneva. Nebo se je pretrgalo na dvoje. Skozi rezo je zazijala modrina. Večala se je, dokler ni obsijala opranih sten rumena luč sonca. Toplota jima je zdramila voljo. Napor je užitek, trpljenje je nova moč... Pretegnila sta svoje preležane ude in se napotila navzgor. Poiskala sta novo poč, držečo prek previsov. Preplezala sta jo in znašla sta se pod robom stene, nad katerim sta stivala vrh.

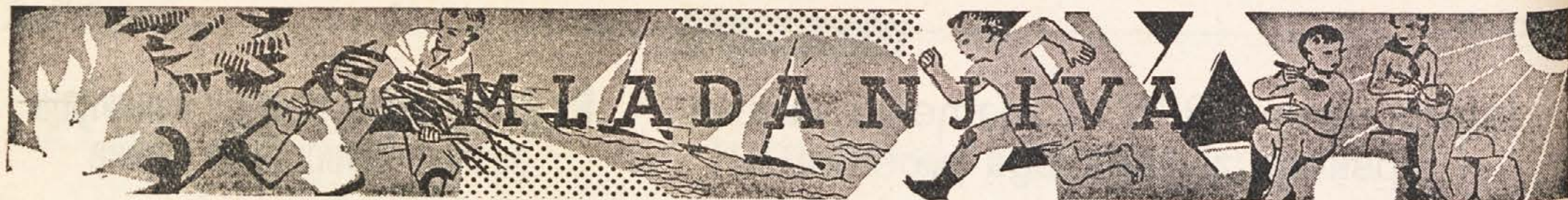
Pod njima se je znova odprl svet v mavricah barv kot lupina velike školjke. Življenje sestoji iz želja, ugiibanj in sanj ter hrepenenja. Vse se vrtil v krogih spremenljivosti... nastaja in izginja... Samo dejanja so nespremenljiva. „Zato si nenehno želimo tega, kar nam potruje, da smo res to, kar mislimo,“ si je rekel Vojko. Pogledal je prijatelja. Njegova misel se je za hip pogreznila v vodnjak zgodovine, zategnil si je vrv okoli pasu in vprašal:

„PRIMOŽ! KOMU PRIPADA SVET BODOČNOSTI! ZMAGOVALCEM ALI PREMAGANIM?“

Primož se je zazrl v navpičnost zakrivljenega sveta, ki ga je omejeval lok prenašnega trebuha, in odvrnil:

„NIKOMUR OD TEH. SVET BODOČNOSTI BO PRIPADAL ČLOVEKU. TISTEMU, KI BI GA LAHKO PISALI Z VELIKIMI ČRKAMI. JAZ ŽE VERJUM VANJ...“

Potem se je Primož zaplezal. Vojko ga je gledal, kako je naježil zajedo s klini. Mišice so se mu napenjale kot vozli, ki bodo popokali. Misli si je: bori se lahko samo tisti, ki ga je utrdil boj. Na meji med smrtjo in med življenjem je življenje najlepše in tudi najgloblje. To je preskok iz strahu v pogum. Primož je visel v praznino, in če bi

Sto zlatih gumbov

[Zapiski veselega vrabčka]

Prejšnji teden so na gmajni za hišami postavili živopisan vrtiljak. Okoli njega je vedno polno ljudi, zlasti še otrok. Med bučno godbo se nenehno vozijo na majhnih stolčkih, pritrjenih z dolgimi verigami na vrtečo se vrtiljakovo streho. Pri tem se na ves glas smejejo, cvitijo in vreščijo. To je zelo zabavno.

Ker imam rad razigrano družbo, sem na zabaviščnem prostoru kuhan in pečen. Spreletavam se med ljudmi in pobiram sladke drobtinice okrog stojnic, kjer številni kramarji prodajajo razne sladkarije.

Pri tem opraviću marsikaj najdem. Zadnjič sem naletel na majhen kovinski gumb, ki je bil tako lep, kot bi bil skovan iz suhega zlata. Kaj takega se mi še ni nikoli pripetilo. Nekaj časa sem ga gledal, ne da bi se mogel odločiti, ali naj ga poberem ali ne.

Tisti hip pa sem nedaleč od sebe opazil drobno dekletce. S široko razprtimi očmi je hrepeneče zrlo proti vhodu vrtiljaka, kjer so se prerivali številni otroci ter ponujali vrtiljakarju prav takšne gumb, kot je bil moj. Šele potem jim je dovolil, da so se nekaj

časa lahko vozili.

Ob tem sem se globoko zamislil. Po krajšem razglabljanju sem prišel do presenetljive ugotovitve: „Deklica bi se rada vozila. Vozi pa se ne, ker nima svetlega gumba. Kaj, ko bi ji podaril najdeni gumb?“

Rečeno — storjeno! Počeni sem na tla, krepko zgrabil s kljunom rumenkasto ploščico in jo v nizkem letu neopaženo spustil naravnost pred punčkine noge. Cink!

Deklica se je najprej zdrznila, nato pa se sklonila, opazila gumb, ga pobrala in vsa vesela stekla k vrtiljakarju. Minuta nato se je vsa srečna že vozila.

Moj sklep je bil torej povsem pravilen: če imaš takšen gumb, se lahko voziš, če ga nimaš, pa ne. Vrtiljakar je imel na velikem pladnju pravo pravcato goro takšnih lepo bleščečih gumbov. Preneumno! Nekateri imajo toliko, drugi pa nič!

Zdaj sem šele dojel, zakaj se zbira okoli vrtiljaka toliko otrok, ki samo gledajo, ne da bi se tudi vozili. Jaz pa sem hotel, da bi se zabavali prav vsi. Zato sem se spretno pritihotapil do fitega pladnja in začel odnašati gumb za gumbom ter jih spuščati prikrašanim dečkom in deklicam.

S tem nedolžnim početjem sem povzročil neverjetno prekucjo. Vzradošeni otroci so hiteli pobirati padajoče gumb, in se za-

čeli v vse večjem številu pehati okrog vrtiljakarja. Ta je bil tolikšnega navala silno vesel. Zadovoljen, ker mu posel tako zelo cvete, sploh ni opazil, da se otročad vozi za njegove gumb.

Svoj domiselni podvig sem nadaljeval skoraj do večera. Uf, kako sem bil že utrujen! Komaj sem še lahko odletel na vrh vrtiljakove strehe. Od tu sem navdušeno opazoval, kako se okoli mene sučejo okoliške hiše, visoki zvonik, stari park, ceste in mostovi, skratka ves svet!

V mraku je vrtiljak zažarel v številnih rdečih, modrih, rumenih, zelenih in belih lučkah. Ves čas je iz zvočnika hreščala poskočna glasba. Bil sem v devetih nebesih. Čudovito!

Od samega vrtenja sem priprftal domov ves omotičen. Sestre so bile prepričane, da sem v rožicah. Jaz pa sem se odmajal med nje in jim zaničljivo zabrusil: „Prismode zmešane! Sploh veste kaj je to vrtiljak?“ Pri tem sem jih zelo grdo pogledal.

To je zaleгло. Prestašile so se in se vrešče razkropile po dolgi strehi. Jaz pa sem z negotovimi koraki odkorakal za počrneli dimnik. Tam sem takoj zaspal in sanjal o pisanem vrtiljaku vse do rožnatega jutra, ko je za gorami vžlo veliko sonce in spet označilo nov dan.

Maja ob morju

*Maja, ljubka
deklica vesela,
je na sončku
ogorela.*

*Vetrček od morja
je zapihal,
pa ji kodrčke
zavihal.*

*Ustnicam je svojo barvo
oleandrov cvet posodil.
Modri valček se je
v njo zapodil.
Pozibaval jo je
sem in tja,
da vsa srečna
je bila.*

*Zagorela, skodrana,
rdeča Maja
se vrnila iz
obmorskega je kraja.*

Uganke

Obesili so ga, po njem bijo,
a kaj mu mar — on poje vam glasno.
(UOAZ)

Od ušesa do ušesa leti,
če se le kje kaj pripeti.
(NOVICA)

Igel sto s seboj ima,
šivati pa nič ne zna;
v klopčič zvije se žival,
kdo nad njo gre, bo krvav.
(ZOT)

Eno le ima uho,
še na tisto nič ne sliši,
vendar, kaj brez nje bilo
bi pri naši hiši.
(DJB1)

Kovina iz Idrije
nikdar ne laže:
nam mraz in toploto
natanko pokaže.
(Zivo srebro)

Rdeče ladjice, valovi in otroci

Otrokom, ki so stanovali ob Sinjem zalivu, je bilo res lepo. Poleti so se prekopicavali po vročem pesku in se kopali, pozimi pa so se igrali na obali z ladjicami. Kajti tudi takrat je bil njihov zaliv lep kot poletje. Valovi, ki so pošumevali ob obalo, so bili sinji, mrmrali so razposajene pesmice in se spogledovali z nebom, ki je odsevalo v njih. In tudi ribiči, ki so odhajali zvečer na lov z bleščečimi lučmi na krmah čolnov, se niso nikdar pritoževali. Dan na dan so se vračali domov s težkimi, srebrnimi ribami. Otroci so delali svoje ladjice iz debelega, rjavega papirja, ki so jim ga nosili starši iz mesta.

Nekega dne pa se je domislil Ivek: „Napravimo si ladjice iz tenkega rdečega papirja, v katere-

ga zavijamo zvezke!“ — „Juhej!“, so vzkliknili otroci, „to bodo lepe!“ Brž so odvihli nekaj zvezkov in si pričeli delati ladjice.

Rdeče ladjice so bile res lepše od rjavih. Toda bile so šibke in preveč lahke. Razposajeni valovi so jih nehote prekopicovali in potopile so se druga za drugo.

Ostala je le še ena sama samcata rdeča ladjica.

Otroci so stali na bregu in šlo jim je na jok. Kakšni neprijazni, hudobni valovi! Jim bodo že pokazali!

Prijeli so se za roke in zabredli v vodo. Ulovili so prvi val, ki jim je priplaval nasproti in ga potopili globoko pod gladino. Nekaj časa se jim je ujeli val še skušal izmuzniti med prstki, toda drobne roke so bile močne in od-

ločne. Potem se je počasi utrudil in zadremal.

Ujeli so in potopili še drugi val in za njim še tretjega. Zdaj je dremalo morje že za meter od obale. „Dovolj bo za igro,“ so rekli otroci zadovoljno in odčofotali na breg, k zadnji rdeči ladjici.

Med tem se je pripodil iz nasprotnega brega četrti val. Zaspalo je zazehal, se zleknil ob bratcu in zadremal še sam. Potem je zadremal še peti val — in za njim šesti — in sedmi.

Čez dobro uro je dremal ves Sinji zaliv.

Utihišlo je mrmranje veselih pesmic, ki so jih prepevali valovi. Morje ni bilo več sinje in prijazno. Razpenjalo se je od obale do obale kot motna kovinska plošča, mrtva in brez življenja.

Potem so zadremale tudi ribe in ribiči so se vrtnili domov razočarani in praznih čolnov.

Sinji zaliv ni bil več lep.

Otrokom je bilo hudo.

Oklevali so še dan, dva. Potem pa so se spet prijeli za roke in zabrodili v vodo. Z drobnimi prstki so požgečkali valove, ki so dremali pod gladino, da so se zahihitali in poskočili kvišku. Kmalu se je prebudil ves zaliv. Valovi so si spet zapeli razposajeno pesmico, bili so modri kot nebo nad njimi in med njimi so švigale težke, srebrne ribe.

„Kajne, spet je lep naš zaliv?“ so si rekli otroci veselo in zapeli še sami.

Nadka Lorenz

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA —

popustil klin, bi se oba raztreščila nekje ob steni...

„Držil“ mu je ukazal Primož.

Vojko je stisnil vrv k sebi. Videl je dvojce rok, ki so objemale rob. Primožu so krvaveli prsti in v prestreljeno nogo ga je prijemal krč.

„Kaj je za tem previsom?“ sta se pogovarjala, še preden se je Primož vzpel.

„Novi previsi!“

„Pa za vrhom?“

„Novi vrhovi!“

„In kaj bo, ko bova premagala te previse in doseгла vrh?“

„Poiškala bova nove stene, nove previse in nove vrhove...“

„Če je tako, potem morava čezenj...“

„Da, čezenj! Ni tako visokih vrhov, da bi lahko ostali na njih...“

Vojko je nategnil vrv. Sprožil se je kamenček, zabrenčal, se nekajkrat odbil in mu priletel na čelo. Bil je droben kot bob, pa mu je le presekal kožo. Mimo očesa se mu je pocedila kri. Ugriz bolečine mu je samo za hip zameglil vid.

„Popustil“ je zavpil Primož.

Oddahnil se je. Vrv je počasi polzela skozi dlani, zakaj Primož se je vzpel čez nabrekli trebuh.

„Kaj je zgoraj?“

„Sneg in potem vrh!“

Primož se je razkoračil in se z nogami uprl v steno. V sencih je čutil žar vesolja. Skozi roke mu je polzela vrv. Čedalje več je je bilo. Ko so se prikazale na robu previsa še Vojkove roke in je zagledal njegov obraz, je dejal sam pri sebi:

„DOBRO JE IMETI PRIJATELJA!“

KONEC

Črtica o nedeljskem jutru

Bilo je v nedeljo zjutraj. Na pol sem spal, na pol bedel. Prijetno mi je bilo, saj je nedelja dan, ko ni treba nasilno prekiniti spanca, vstati in oditi v službo. Toda prezgodaj sem se veselil.

„Mama, mamica — mamica moja.“ Moj mali sin se je zbudil, zlezal izpod odeje in se naslonil na ograjo posteljice. „Osvaja“ mam, ki še spi.

Potuhnil sem se. Tako prijeto je ležati in dremati. Čakal sem, da se zbudi žena. Otrok je vendar ženina stvar. Toda nekam neprijetno mi je postalo. V hipu sem se popolnoma zdramil. Spomnil sem se namreč, da je žena včeraj še dolgo potem, ko sem jaz že zdavnaj spal, delala in bedela.

Popoldne je prala, nato čistila, nato nekaj pekla, nato skopala malega, pripravila vsem trem večerjo, spravila sinka spat, in nato je še likala in krpala. Mogoče je bila ura polnoč — ena, ko je legla, jaz pa sem že od devetih sladko spal.

Toda vseeno sem čakal. Niti premaknil se nisem.

„Mama, mamica.“ Žena je v hipu planila pokonci.

„Da, da — kaj bi rad?“

„Mamica — k tebi!“

Poslušno je vstala, nataknila copate, dvignila malega iz postelje in ga odnesla v svojo posteljo. Tako moj štiriletni sin nedeljo za nedeljo uveljavlja pravice do svoje mamice, ki mora biti na ta dan od jutra do večera njegova.

„Priden bodi in lepo spančkaj — veš, včeraj sem dolgo delala in bedela. Samo malo bodi še tiho,“ moleduje mama.

„Kaj si delala?“

„Prala tebi srajčke, krpala in čistila — ti še ne veš...“

„Mama, povej mi pravljico.“

Ne poslušam več. Pa tudi žena na prvo vprašanje ni odgovorila. Utrujena je, rada bi spala in si spočila. Sinko pa žlobudra brez konca in kraja. Žena se je končno vdala. Z utrujenim glasom mu pripoveduje pravljico in poje pesem.

Še vedno se nisem zganil. Še vedno „spim“. Toda v resnici sem šel vase in premišlujem. Kaj če bi vstal, ji pripravil zajtrk in ji ga prinesel v posteljo. Nato bi nabil malega, njej pa bi dejal: „Zaspi še malo in se spočij!“

Vstal sem, šel v kuhinjo in pristavil vse potrebno za zajtrk. Pogrnil sem pladenjček — narezal kruh in se vrnil v sobo. Od začudenja se je dvignila na postelji in sklenila roki:

„Lepo te prosim, kaj pa se je zgodilo?“

„Ali naj ji rečem, da sem šel „vase“? Ne, preveč mi je nerodno, zato ponovim: „Pojej, nato pa še malo zaspi in se spočij, bom jaz nabil malega.“

Vsa je iz sebe.

„Kako, ali ni kaj narobe?“ me sprašuje in me začudeno gleda. Bolj začudenega obraza še nisem videl.

„Kaj naj bi bilo narobe, je mar kava premalo sladka?“ Vem, da ona misli vse kaj drugega in vem, da bi me rada vprašala, od kod ta sprememba?

Meša kavo in me neprestano gleda. Potem pa počasi pove: „To se mi še ni pripetilo, odkar sem poročena!“

Od takrat vstajam vsako nedeljo, prinesem ženi k postelji zajtrk in nabil malega. In pri vsem tem imam prijeten občutek.

WILLIAM SANSON

Ženska, kakršno le redko najdeš

Nekoč je neki mladi mož obiskal Rim. Bil je to njegov prvi obisk v tem mestu; prišel je z dežele — vendar ni bil niti tako mlad niti tako naiven in preprost po drugi strani, da bi si mislil, da mu lahko veliko in lepo glavno mesto obljublja kaj več kot kate-rokoli drugo. Vedel je, da je življenje bolj ali manj iluzija. Četudi se lahko pripetijo ču-dovite stvari, je vedel, da jih je treba plačati z enakim številom razočaranj; in vedel je tudi, da lahko nudi življenje še kaj slabšega — mož-

nost, da se sploh nič ne bo pripetilo. In prav to je bilo vedno bolj možno v velikem mestu, kjer je vsak zaverovan v svoj posel.

Ko je tako premišljeval, je stal na Španskih stopnicah in opazoval veličastno panoramo pred seboj. Prisluskoval je naraščajočemu hrumenju večernega prometa in gledal, kako so se v mraku začele prižigati zlate luči. Bleščeči avtomobili so drveli mimo vodnjakov in urno zavili v svetlo Via Condotti, neonska rdeča znamenja so prebadala sence z vabilom; rumena okna avtobusov so bila nabito polna obrazov, ki so bili nekam namenjeni — bilo je videti, kot da je vsakdo nekam namenjen. Le on ni imel prav nobenega opravila. Počutil se je, kot da je edini od vseh v mestu, ki je sam. Toda če iščeš dogodivščino, je nikoli ne boš našel — prav nasprotno — še ušla ti bo. Takšno razpoloženje ni obetalo ničesar.

Tako se je torej mladi mož obrnil nazaj po stopnicah, šel mimo ljubke cerkve in se vzpenjal po hribu navzgor proti svojemu hotelu. Hodil je po ozkih ulicah in zadeval ob vinske barčke in trgovinice z živili. Tam na širokih pločnikih Vittoria Veneta, pod drevesi, ki segajo do Borgeških vrtov, se bo vsak čas začel zbirati visoki svet Rima v najelegantnejših kavarnah Evrope, da bi ob aperitivih užival v somraku. Tam bi bil gotovo najbolj osamljen! Tako se je mladi mož še naprej držal mirnejših, starejših ulic na svoji samotni poti proti domu.

In v eni takšnih ulic, netlakovani aleji med starimi rumenimi hišami, ulici, ki se v Rimu lahko nenadoma razcvete v majhen skrit trg z vodnjakom in baročno cerkvico, je nenadoma opazil, da ni sam. Po bregu navzdol je stopala proti njemu ženska.

Ko se mu je bližala, je videl, da je oblečena okusno, da je v njeni držki nekaj latinskega žara, da je njena hoja ponosna. Njen obraz je bil zastrt, vendar si ni bilo mogoče misliti, da ne bi bila lepa. Ko je bil tako sam z njo, ko mu je bila tako blizu in ko mu je postala simbol dogodivščine, ki nikakor ni hotela priti — ga je zajela še večja melanholija. Sam sebi se je zazdel nesrečen, majhen, od vseh pozabljen in ubog. Sklonil je ramena in povesil oči — vendar se je poprej še bežno zazrl v njene.

Ob tem, kar je zagledal, je bil tako pretresen, da je obstal. Zastrmel se je v njen obraz. Ni se zmotil. Smehljala se je. In — tudi ona se je obotavljala. V trenutku je pomislil: „Čipa?“ Toda ne — to ni bil nasmeh tovrstnih žensk. In nato je v njegovo veliko začudenje spregovorila:

„Jaz — jaz vem, da vas ne bi smela prositi — ... toda tako čudovit večer je — in morda ste sami, tako sami kot sem jaz...“

Bila je zelo lepa. Ni mogel govoriti. Toda svečano razpoloženje mu je dalo moči, da se je tudi on nasmehnil. Tako da je nadaljevala, še vedno obotavljaje, vendar nikakor ne proseče: „Menila sem, da ... bi ... se morda lahko sprehodila, lahko popila kak aperitiv...“

Končno je mladi mož prišel k sebi: „Nič, prav nič mi ne bi moglo bolj uga-jati. In Veneto je le minuto od tod.“

Znova se je nasmehnila: „Prav tu sem doma...“

Tiho sta prehodila nekaj korakov po cesti navzdol, do ovinka, mimo katerega je mladi mož že šel. Nanj je pokazala. Prišla sta do kraja, kjer so se prve ponižne hišice nehale kot v slepem kotu. In v ta kot je bil postavljen vrt, za njim pa je stala velika in elegantna vila. In nenavadna ženska, s prozorno ble-dico na obrazu, sivimi, toda lesketajočimi se očmi, črnimi obrvmi in bleščeče črnimi lasmi, je odprla vrtna vrata.

Pozdravil ju je služabnik v žametni livreji. V velikem in izbrano opremljenem salonu, pod kristalnimi lestenci in pred vlažnim, zelenim dvoriščem, kjer se je poigravala voda, so jima ponudili peneče vino. Pogovarjala sta se. Vino — ledeno ohlajeno v topli rimski noči — ju je napolnilo z notranjo toploto veselosti. Toda od časa do časa jo je mladi mož rado-vedno pogledoval.

Z bežnimi pogledi, s številnimi rahlimi kret-njami ter giba zob in oči je napovedovala in-timnost, ki je mnogo obljubljala. Čutil je, da mora biti pazljiv. Končno se mu je zdelo, da bo najbolje, da se ji zahvali — da bi tako ne-kako v kati zatrl kakršnokoli obveznost. Ven-dar ga je prekinila, sprva z nasmehom, nato pa s pogledom, polnim nekakšne otožnosti.

Alle brauchen

Strom

Wir erzeugen ihn und bauen Kraftwerke, damit Sie jederzeit genug Strom haben

Malta - Kraftwerk

Sonderschau
im
ÖDK-
Messepavillon

Österreichische Draukraftwerke AG

Prosila ga je, naj se nikar ne vznemirja: do-bro da ve, da je vse nekako čudno in nena-vadno in da bi v takšni situaciji utegnil posu-miti, da ima neki določen namen: vendar je edina resnica ta, da je bila osamljena in da jo je nekaj morda v njem ali pa v tistem trenutku prvega somraka na ulici neogibno pritegnilo. In ni si mogla pomagati.

Možnost, da je to tisto popolno srečanje — sanje, ki jih tudi leta razočaranj ne morejo zatreti — je bila odločilna. Njegovo razpolo-ženje je ušlo kontroli. Verjel ji je. In nato so se popolnosti združevale. Na njeno povabilo sta večerjala. Služabniki so prinesli izredno okusne jedi; ostrige, mastno perutnino, sočno sadje. In potem sta sedela na zofi poleg rast-linjaka, kjer je bilo hladno. Prinesli so likerje. Služabniki so se umaknili. Na hišo je padla tišina. Objela sta se.

Malo kasneje ga je brez besed prišla za roko in ga odvedla iz sobe. Kakšna globoka tišina je zavladala med njima! Srce mladega moža je plašno razbijalo — čutil je, da ga je mogoče slišati, kako odmeva v marmorju veže, preko katere sta šla. Toda takšno razburjenje je nastalo v njem zaradi gotovosti. Gotovosti, da v takem trenutku, v tako prijetnem večeru — ne more biti nič narobe. Besede niso bile potrebne. Skupaj sta se vzpela po velikem stopnišču.

V njeni spalnici ji je izpovedal svojo lju-bezen, ljubezen, ki bo večna, vedno popolna, pravljica kot njuno srečanje...

Ona mu je nežno vrnila besede ljubezni. Ni-koli ne bo nič narobe, nikoli ne bo prišlo nič med njiju. In nežno je potegnila iz predala posteljne zavesne, čez dolgo preprogo, vsa ogromna je zasenčila vso dolgo sobo, dokler njeni velikanski prsti niso segli do vrat. Klik — in ugasnila je luč.

Oči so se ji zableščale. Zamrmrala je: „Ljubi moj, nikar ne skrbi — ne premakni se...“

In iztegnila je roko. Njena roka je postaja-la vedno večja, daljša in daljša, segala je skozi posteljne zavesne, čez dolgo preprogo, vsa ogromna je zasenčila vso dolgo sobo, dokler njeni velikanski prsti niso segli do vrat. Klik — in ugasnila je luč.

Sladokusec

Nad vrati se je bohotil napis: Sladokusec. Hugo je vstopil v restavracijo, sedel za najbližjo mizo in poln pričakovanja pomig-nil natakarju.

— Trenutek, že pridem, je dobil v odgo-vor.

V Hugovem želodcu je neusmiljeno kru-lilo in nestrpno je drsal po stolu.

Minilo je še nekaj dolgih minut, preden je dobil pred nos jedilnik.

— Izberite po svojem okusu, je rekel na-takar in izginil.

Hugo se je v hipu odločil, a poteklo je še nekaj časa, preden je mogel naročiti: — Govej zrezek z gobami.

Postrežen je bil šele čez četrte ure. Pred očmi se mu je meglilo, toda ko je bila jed na mizi, je pozabil na vso nejevoljo.

Kot požrešen volk se je vrgel na krožnik. Kar je res, je res: zrezek je bil čudovit in omaka še slastnejša. Spoznal je, da naziv restavracije ni preveč obetal.

Ko je pojedel, se je udobno zleknil in spat pomignil natakarju. Ponovilo se je prejšnje čakanje: najprej, da je prišel natakar, in potem, da mu je prinesel naročeno kavo. Tudi kavo so znali izvrstno pripraviti.

Plačilni natakar se je pojavil sam od sebe. Priklonil se je, kot bi bil iz gume, pobožno sklenil roke in sladko vprašal:

— Ste bili zadovoljni?

— Zelo, je odgovoril Hugo, priznati mo-ram, da že dolgo nisem tako dobro jedel.

— Me veseli; zadovoljstvo gostov, zado-voljstvo lokala, je zdeklamiral plačilni. — Upamo, da nas boste še kdaj počastili z obiskom.

— Prav rad, je zagotovil Hugo in porav-nal račun.

— Pri nas so vam na razpolago najraz-ličnejše specialitete, se je dobrikal plačilni. Hugo je vstal in se odpravil, ko mu je pla-čilni v vsem zaupanju še povedal:

— Da ne pozabim: naši polži so posebej znani.

Hugo je nagrbnčil čelo: — Se mi je zde-lo, prej mi je eden izmed njih stregel.

Domislice

- Zloba je čer, sreča pristan, dobri ljudje so svetilniki.
- Ne delajo samo kardinali kardi-nalnih napak.
- Kdor z malim zadovoljen ni, veli-kega vreden ni, a to večkrat kljub temu dobi.
- Parole močnejše odmevajo v praz-nih glavah.
- S slabo ženo moški hitreje stari.
- Kdor se ne nauči služiti, ta se tudi ne nauči zasluženosti ceniti.
- Kdor pogumno začne, je že na pol poti zato tvegaj biti moder — in začni.
- Večina moških zahteva od žensk vrline, ki se jih sami ne drže.
- Psa drži na verigi, konja na po-vodcu, žensko v strahu.
- Kdor preveč govoriči o lepi pri-hodnosti, se boji grde sedanosti.
- Vsak berač svojo mahlo hvali; a ne takrat, ko bi rad kaj dobil vbogajme.
- Tudi človeška vest se je podražila; danes se nihče več ne proda sa-mo za skorjo kruha.
- Bolest je prvo znamenje ljubezni.
- Vino snema maske in dela iz moških otroke.
- Od misli preko besed do dejanja je dolga pot, ki jo prehodi le res-nično utrjeni ljudje.
- Nasvet žene ni mnogo vreden, to-da neumen je tisti, ki se po njem ne ravna.
- Z besedami se da povedati skoraj vse, razen tistega, kar želi človek dopovedati svojemu sočloveku.
- Pri spoznavanju človeka nikoli ne moreš biti prepričan, da si ga res spoznal.
- Tistemu, s katerim vas žena vara, se ne morete huje maščevati kot tako, da mu jo popolnoma prepu-stite.
- Ženska je enaka moškemu samo v tem, da svoje življenje neprestano daruje, kakor je življenje moškega neprestano dejanje.
- Neprijaznost mnogih staršev do šo-le izvira iz občutka, da hoče hkrati z otroki tudi njih vzgajati.
- Lepa žena prija očesu, dobra srcu; ena je dragulj, druga zaklad.
- Takt je čudna reč: vsakdo se raz-burja, če ga ni; če je, ga nihče ne opazi.

